

УДК 811.161.2'243:37.091.3

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.24.2.6>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

CURRENT TRENDS IN THE IMPLEMENTATION OF THE COMMUNICATIVE APPROACH TO TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Трумко О.М.,

orcid.org/0000-0003-3816-6164

*кандидатка філологічних наук,
наукова співробітниця*

*Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»*

Горда О.М.,

orcid.org/0000-0001-8120-9591

*кандидатка філологічних наук,
старша наукова співробітниця*

*Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті зосереджено увагу на важливих змінах і нових тенденціях, які спостерігаємо в розвитку методики викладання української мови як іноземної (УМІ) в межах комунікативного підходу. Тепер основним завданням фахівців із методики викладання є сформувати в іншомовця не тільки лексико-граматичні, а й структурні, соціальні, культурні та функціональні знання, необхідні для ефективної комунікативної взаємодії. Це можна зробити шляхом залучення до процесу викладання української мови в іншомовній аудиторії теорії мовленнєвих жанрів і теорії мовленнєвих актів.

У методиці викладання УМІ досліджень, присвячених особливостям актуалізації різноманітних мовленнєвих жанрів незначна кількість. Тому мета статті – описати внесок українських лінгводидактів, зокрема працівників Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою, у розвиток комунікативного підходу до викладання УМІ. Проаналізовано дослідження О. Антонів, Л. Паучок, М. Баліцької, О. Горди, Н. Данчишина, О. Даскалюк, З. Мацюк, О. Руснак, О. Трумко, С. Шабат-Савки та ін. У їхніх працях представлено особливості викладання мовленнєвих актів для забезпечення володіння УМІ на різних рівнях; акцентовано на особливостях ведення внутрішньої та зовнішньої комунікації; зосереджено увагу на розвитку навичок монологічного мовлення; зроблено висновки про ефективність у процесі вивчення УМІ та пізнання особливостей української культури позааудиторних екскурсій, поєднаних з іншими видами навчальної діяльності; досліджено новий спосіб здобуття аудитивних навичок – подкастинг.

Аналіз досліджень показав, що в українській лінгводидактиці комунікативний підхід тільки розвивається, тому важливо розглядати різні типи мовленнєвих жанрів і мовленнєвих актів як категорії лінгводидактики, що допоможе іншомовцям опанувати не тільки знання лексики чи граматики, а й особливості їх застосування в реальній комунікації.

Ключові слова: українська мова як іноземна, комунікативний підхід, мовленнєвий жанр, мовленнєвий акт, методика викладання.

The paper focuses on important changes and new trends in the development of the methods of teaching Ukrainian as a foreign language (UFL) within the communicative approach. Now the main task of specialists in teaching methods is to give not only lexical and grammatical knowledge to a foreign speaker, but also structural, social, cultural and functional knowledge necessary for effective communicative interaction. This can be done by involving the theory of speech genres and the theory of speech acts in the process of teaching Ukrainian to a foreign language audience.

There is a small number of studies on the specifics of the realization of various speech genres in the methodology of teaching UFL. Therefore, the purpose of this paper is to describe the contribution of Ukrainian linguists, in particular

the employees of the International Institute of Education, Culture and Diaspora Relations, to the development of the communicative approach to teaching UFL. Studies of O. Antoniv, L. Pauchok, M. Balitska, O. Horda, N. Danchyshyn, O. Daskaliuk, Z. Matsiuk, O. Rusnak, O. Trumko, S. Shabat-Savka and others have been analyzed. Their works consider specifics of teaching speech acts to ensure mastery of UFL at different levels; emphasis is placed on the specificity of communicating internally and externally; attention is focused on the development of monologue speech skills; conclusions have been made about the effectiveness of extra-curricular excursions combined with other types of educational activities in the process of studying UFL and learning about the features of Ukrainian culture; a new way of acquiring auditory skills – podcasting – has been studied.

The analysis of the studies show that the communicative approach is only developing in Ukrainian linguodidactics, it is therefore important to consider different types of speech genres and speech acts as categories of linguodidactics, which will help foreign language speakers master not only vocabulary or grammar, but also the specifics of their application in real communication.

Key words: Ukrainian as a foreign language, communicative approach, speech genre, speech act, teaching method.

Постановка проблеми. Розвиток методики викладання української мови як іноземної (УМІ) в межах комунікативного підходу зумовив зміну курсу із вивчення структурної граматики до функціональної. Адже мова складається із граматики та прагматики, де граMATика є абстрактною формальною системою для створення та інтерпретації повідомлень, а прагMATика – набором стратегій і принципів для досягнення успіху в спілкуванні за допомогою граматики [32, с. 76]. Саме тому процес вивчення мови, зокрема української, передбачає опанування мовних одиниць як «глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, що є втіленням мотивів та інтенцій автора, з метою формування умінь адекватного сприйняття текстової інформації та створення власних (усних і письмових) висловлювань відповідно до комунікативної мети й наміру, розвитку пізнавальної активності учнів, підвищення їхнього інтересу до вивчення української мови, виховання національної самосвідомості, поваги до мовних традицій українського народу й бажання наслідувати естетичні й етичні норми спілкування» [16, с. 139]. Іншими словами, тепер основним завданням фахівців із методики викладання є сформувати в іншомовця не тільки лексико-граматичні знання, а й структурні, соціальні, культурні та функціональні знання, необхідні для ефективної комунікативної взаємодії [31, с. 4]. Це можна зробити шляхом залучення до процесу викладання української мови в іншомовній аудиторії теорії мовленнєвих жанрів і теорії мовленнєвих актів, а її основними категоріями обрати дискурс, мовленнєвий жанр (далі – МЖ) і мовленнєвий акт (далі – МА). Зазначимо, що в окремих дослідженнях поняття МЖ і МА отожднюють або розуміють МЖ як сукупність МА. Проте категорійна база теорії МЖ та теорії МА є відмінною. МЖ залежить від тексту, кількості учасників комунікативного акту, є абстрактним; МА залежить від речення, є монологічним і конкретним, зосереджує увагу на впливі мовця на адресата [12].

Аналізуючи МЖ / МА, ми описуємо позамовний контекст: комунікативну ситуацію, статус мовця та слухача, комунікативну мету мовця тощо. І якщо для носія мови, який «з дитинства вбирає різноманітні стереотипні форми висловлювань, “вживається” в них, вибудовує своє мовлення, автоматично “допасовуючись” до вимог певного мовленнєвого жанру» [30, с. 233], інколи буває складно досягнути комунікативної мети, то для іншомовця, як носія іншої лінгвокультури та інших моделей комунікативної поведінки, – це завдання надскладне. Проте саме комунікативний підхід до викладання УМІ, демонстрування реальних комунікативних ситуацій, опис соціального та національного контекстів комунікації забезпечує коректну мовленнєву поведінку іншомовця, запобігає виникненню комунікативних девіацій і сприяє досягненню комунікативної мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні засади комунікативного методу сформували Дж. Фірт, М. Халлідей, Д. Хаймс, Дж. Гамперц і У. Лабов. В українській лінгвістичній традиції над залученням цього підходу до викладання мов працювали З. Бакум, Л. Биркун, М. Вашуленко, О. Вишневецький, Л. Галаєвська, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, Л. Мацько, А. Нікітіна, В. Новосолова, М. Пентиліук, І. Хом'як та ін. Науковці звернули увагу на принципи навчання української мови як рідної, вводячи у шкільні програми поняття МЖ, умови реалізації різних мовленнєвих жанрів, зразки вправ і завдань, що сприяють їх засвоєнню. Також сформовано принципи жанрово орієнтованого підходу до вивчення іноземної мови в україномовній аудиторії, описано принципи реалізації різних мовленнєвих жанрів, зокрема в англійській мові, та засоби для розвитку комунікативної компетенції через формування жанрового мислення в учня / студента тощо.

Постановка завдання. Важливим напрямком у сучасній лінгводидактиці є викладання української мови для іноземців і застосування вище-

згаданого підходу в процесі навчання цієї дисципліни, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті – описати внесок українських лінгводидактів, зокрема працівників Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою, у розвиток комунікативного підходу до викладання УМІ.

Виклад основного матеріалу. У методиці викладання УМІ досліджень присвячених особливостям актуалізації різноманітних МЖ незначна кількість. Зокрема у деяких підручниках подано матеріал для засвоєння окремих МЖ (порада, комплімент, обурення, протест, вимога, заборона, висловлення власної думки, знайомство, домовленість про зустріч, привітання, прощання, запит інформації, прохання, вказівка, наказ, запрошення, згода, відмова, звертання, пропозиція, вибачення, припущення) [див. 17, с. 189–203; 1] або лексико-граматичний матеріал доповнюють мовленнєві конструкції, що обслуговують певну сталу комунікативну ситуацію [2]. Комплексно питання залучення категорії МЖ у лінгводидактичний процес розглядає Г. Швець [30]. В окремих публікаціях українських науковців подано матеріал для викладання в іншомовній аудиторії таких МЖ: телефонна розмова [2], прохання [3], наказ, прохання, порада [9], повідомлення, згода / незгода, пояснення [21]. Також описано категорію самопрезентації як реакцію індивіда на реальний чи уявний стимул, що спонукає до представлення іншому / іншим певної інформації про себе, та основу таких МЖ міжособистісної комунікації як знайомство, телефонна розмова (частина, де мовець номінує себе) і співбесіда [22]. Схарактеризовано систему МЖ, якими повинен оволодіти іноземний студент-медик, та встановлено, що на початкових етапах вивчення УМІ це самопрезентація, монолог, діалог, полілог, а на рівнях В1–В2 і С1–С2 – жанри професійного мовлення [28, с. 277].

Ще однією категорією, яку лінгводидакти активно використовують є МА. Важливим елементом у структурі МА є комунікативна інтенція (намір) – це «мисленнєве передбачення учасниками комунікації бажаного для них результату спілкування; намір того, хто говорить, висловити якийсь значущий смисл за допомогою мовленнєвих засобів, тобто здійснити мовленнєвий акт» [4, с. 101]. Ці поняття є релевантними для УМІ, адже під час спілкування мовець реалізує різноманітні інтенції та прагнення, виконує мовленнєві дії з певною комунікативною метою та втілює інтенційні потреби у відповідні мовні

(слова, речення) форми [29, с. 277]. Наприклад, вивчення модальних часток в іншомовній аудиторії неможливе без врахування прагматичних пресупозицій, оскільки вони репрезентують різноманітні комунікативні смисли і їхні значення зумовлені контекстом. Порівняйте: «Так, Ахмед відповів; Тільки Ахмед відповів; Невже Ахмед відповів?; Хай би Ахмед відповів; Навіть Ахмед відповів; Ахмед же відповів» [5, с. 29]. Така здатність передавати різні відтінки змісту, які зрозумілі для всіх носіїв мови і важкодоступні для іноземців, є характерною особливістю і непрямой комунікації. Під непрямыми МА розуміють такі акти, у яких реалізуються два наміри: один – прямий, інший – непрямий, тобто коли «речення, що містить показники іллокутивної сили для одного типу іллокутивного акту, може виголошуватися для здійснення, окрім цього, іллокутивного акту іншого типу» [33]. Наприклад: вислів «Де дощ!» можна трактувати не тільки як пряму констатацію факту, а і як повідомлення про те, що: 1) треба сидіти у приміщенні; 2) я люблю дощову погоду; 3) потрібно взяти парасольку тощо [15, с. 38]. Використовуючи непрямий МА, мовець розраховує не тільки на мовні знання співрозмовника, а й на його здатність до умовиводів на основі різних немовних знань: знань умов успішності мовленнєвих актів, принципів спілкування, тому одним з основних завдань УМІ є навчити іноземця розрізняти непрямі мовленнєві акти та правильно на них реагувати. Без знання специфіки організації непрямих МА та їхніх засобів передачі українською мовою неможливо досягти високого рівня лінгвістичної компетенції. Особливості викладання непрямих МА для забезпечення володіння УМІ на рівні В2 представлено у статті О. Трушко [27]. Описано умови (комунікативна ситуація, статуси учасників комунікативного акту, соціальні ролі тощо) та мовні засоби реалізації непрямих директивів (прохання, наказу, поради, дозволу, заборони та погрози), комісивів (згоди та відмови), репрезентативів (схвалення, незгоди та заперечення), експресивів (компліменту, вибачення та іронії) і декларативів (інформування) тощо.

Загалом у Стандартизованих вимогах до рівнів володіння УМІ подано перелік комунікативних інтенцій, якими повинні оволодіти іноземці відповідно до рівня знання мови. Особливості викладання комунікативних інтенцій, які визначені для рівня А1, зокрема МА вибачення, вітання, побажання, подяки, привітання та прощання описані у статті «Етикетні мовленнєві акти в аспекті лінгводидактики» [20]. Висвітлено соціокультурний

контекст, в якому актуалізуються етикетні МА та визначено набір граматичних категорій для коректної побудови цих висловлювань [20, с. 134].

Для викладання УМІ на рівні В2 дослідниця схарактеризувала такі комунікативні наміри: вибачення, втішання, комплімент і співчуття. Це інтенції, в основі яких є така лінгвістична категорія, як «емпатія». Визначено, які комунікативні ролі виконують мовці, висловлюючи емпатію, та лексико-граматичні маркери цієї категорії в українській мові, що дозволить в майбутньому сформувати систему вправ для вивчення УМІ [19; 24].

Також кооперативно-спрямована комунікація є об'єктом аналізу в розвідці «Мовні маркери комісивів як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії». Увагу зосереджено на МА обіцянки, запевнення, присягання та клятви, їхніх вербальних і лінгвокультурних характеристиках [25].

Розкрито викладання МА згоди, незгоди та відмови в іншомовній аудиторії. Тобто представлено МА, які є реакцією на пропозицію, питання чи спонукання адресанта та передають відповідно стверджувальні/заперечні відповіді. Також подано систему вправ, в основу яких покладено зіставлення комунікативної мети та засобів її вираження [18].

Об'єктом лінгводидактичного аналізу став і конфліктний дискурс, зокрема МА зауваження, невдоволення, осудження, погрози та скарги на рівні В2. У публікації аналогічно описано зміст цих МА, комунікативні ролі їхніх учасників, статуси мовця і слухача, мовне вираження. Також висвітлено сфери функціонування зауваження, невдоволення, осудження, погрози та скарги [23].

Окрім того, у процесі навчання УМІ визначальну роль відіграє демонстрація «мови в дії» в реальних ситуаціях міжособистісної інтеракції, діалогів. Про це свідчить як практичний досвід фахівців, так і результати соціологічного дослідження [11]. З огляду на це, в окремих публікаціях науковців МІОКу продемонстровано особливості застосування комунікативного підходу посередництвом аудіовізуального методу на заняттях з УМІ. Цей методичний прийом реалізовано на прикладі відеоінтерв'ю зі знаковими постатями модерної української культури: літераторами, художниками, композиторами, музикантами, акторами. Запропоновано комплекс вправ до аудіоматеріалів. Зроблено висновки, що такий прийом у межах комунікативного підходу забезпечує цілісне вивчення мови через культуру і культури через мову [7, с. 44–47; 8, с. 1294].

З'ясовано, що ефективною формою навчання мови, спрямованою на задоволення комунікатив-

но-пізнавальних потреб та отримання позитивних емоцій учасників цього процесу є навчальна екскурсія, про якісні результати якої свідчить низка показників: подолання психологічних бар'єрів; оволодіння національною специфікою мовленнєвої поведінки в реальних умовах; поглиблення країнознавчих знань, мимовільне запам'ятовування інформації, можливість створити інтегровану картину теми та цілісно її передати, розвинути творчі та організаторські здібності студентів / учнів, гармонізувати різні види їхньої навчальної роботи, сприяти професійному вдосконаленню.

Розкрито переваги позааудиторних навчальних екскурсій, об'єктами яких є пам'ятки архітектури та природи, історичні місця, музеї, арт-галереї тощо.

Висвітлено багаторічний досвід Міжнародної літньої школи українознавства «Крок до України» в організації та проведенні навчальних екскурсій у межах програми інтенсивного курсу з вивчення української мови як іноземної (УМІ) на різних рівнях володіння мовою (від А1 до С2).

Зроблено висновки про ефективність у процесі вивчення УМІ та пізнання особливостей української культури позааудиторних екскурсій, поєднаних з іншими видами навчальної діяльності: оглядових екскурсій з підготовчими аудиторними навчальними заняттями на відповідну тему, екскурсій-квестів, екскурсій з майстер-класами, екскурсій з попереднім / подальшим переглядом фільмів, екскурсій з відвідуванням фестивалів тощо [6, с. 111–113].

Досліджено й новий спосіб здобуття аудиторних навичок – подкастинг. Розкрито поняття подкастингу і способи застосування подкастів як навчального матеріалу на заняттях із вивчення УМІ, запропоновано теми для подкастів. Обґрунтовано доцільність використання подкастингу зі студентами-іноземцями. Проаналізовано, які переваги має використання подкастів, порівняно з іншими типами аудіотекстів. Визначено важливість подкастів у процесі поглиблення знань з української мови як на початковому й базовому рівнях (А1–А2), на рубіжному й середньому (В1–В2), так і на високому чи в разі вільного володіння (С1–С2). Запропоновано систему різнорівневих вправ, урахувуючи специфіку роботи на кожному рівні. З'ясовано, які навички можна розвивати за допомогою подкастів. Визначено основні відмінності змісту й переваги розмовного стилю мовлення подкастів. Зроблено висновки, що подкастинг є зручним способом для вивчення іноземної мови, він допомагає підготувати студента до реаль-

ної комунікації. Його можна використовувати як в аудиторних умовах, так і поза ними [13].

Акцентовано увагу й на особливостях ведення внутрішньої та зовнішньої комунікацій, зокрема в межах вивчення теми «Підприємство» на заняттях з УМІ. Більшу частину часу, відведеного на опрацювання цієї теми, запропоновано заповнити завданнями на говоріння. З'ясовано важливу роль псевдокомунікації у процесі говоріння, оскільки вона заповнює всі прогалини, що виникають на шляху від навчання до справжньої комунікації. Окреслено умови, за яких її налагодження є реальним. Досліджено способи реалізації образів-стимулів для побудови псевдокомунікації, яка якнайкраще підготує студента до реальної комунікації.

Визначено, що основою для творення завдань для монологічного й діалогічного мовлення є принцип ситуативності, який передбачає динамічність таких аспектів, як предмет розмови, обставини і завдання, що дають чіткі настанови щодо діяльності у відповідній ситуації. У межах теми «Підприємство» основою для створення комунікативних ситуацій є підтеми: «Співбесіда», «Ведення переговорів», «Зустріч із клієнтом, партнером по бізнесу чи спонсором», «Ведення по телефону ділової бесіди», «Конференція», «Маркетинг» тощо. Враховано риси, властиві мовленнєвим ситуаціям: змістовність (уміння осмислити і розкрити комунікативну тему без пустослів'я), евристичність (процес мовлення спрямований на пізнання чогось нового, а також

на те, щоб навчити студентів самостійно вирішувати якусь проблему), ієрархічність, певна структура (послідовність, логічність висловлювання) тощо [14, с. 161–162].

Зосереджено увагу й на розвитку навичок монологічного мовлення, необхідних іншомовцеві для реалізації таких комунікативних намірів, як висловлювання власної думки чи погляду, згоди / незгоди з думками інших, обґрунтування позиції, опису / характеристики людей, місць, предметів, подій і дій, розробки інструкцій, передавання власних почуттів і ставлення до фактів, подій, дійових осіб і їхніх вчинків, складання планів тощо. Запропоновано ідеї моделювання різних комунікативних ситуацій, спрямованих на розвиток навичок монологічного мовлення [26, с. 22].

Висновки. Отже, на перший план у сучасній методиці викладання УМІ вийшло розуміння комунікативної компетенції як системи лінгвістичних і суміжних комунікативних конвенцій, у межах яких мовці повинні створювати та підтримувати комунікативну співпрацю. Комунікативний підхід у новітніх лінгводидактичних дослідженнях формується на основі теорії МЖ та теорії МА. В українській лінгводидактиці такий підхід тільки розвивається, тому важливо розглядати різні типи МЖ і МА як категорії лінгводидактики, що допоможе іншомовцям опанувати не тільки знання лексики чи граматики, а й особливості їх застосування в реальній комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонів О., Паучок Л. Українська мова для іноземців. Модульний курс : навч. посіб. Київ : ІНКООС, 2012. 268 с.
2. Антонів О., Смерека А. Телефонна розмова як навчальний матеріал для вивчення діалогічного мовлення в іноземній аудиторії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2013. Вип. 8. С. 246–254.
3. Баліцька М. З. Жанр мовлення прохання як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії. *Вісник Львівського ун-ту: Серія філологічна*. 2008. Вип. 3. С. 325–328.
4. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
5. Гончарук О. В., Дикан О. В. Модальні частки у процесі вивчення української мови як іноземної: прагматичний підхід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31. № 4. С. 28–33.
6. Горда О., Руснак О. Навчальна екскурсія як ефективна форма заняття під час літніх шкіл з вивчення мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31. Т. 3. С. 110–114. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/19.pdf (дата звернення: 29.06.2022).
7. Данчишин Н. Р. Реалізація комунікативного підходу й аудіовізуального методу у вправах для вивчення української мови як іноземної. *Вчені записки Таврійського національного ун-ту ім. В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2020. Том 31. № 4. Ч. 1. С. 44–48. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_1/4-1_2020.pdf (дата звернення: 12.06.2022).
8. Данчишин Н. Р. Відеоінтерв'ю з митцем як засіб вивчення сучасної української культури в курсі УМІ. *Народознавчі зошити*. 2019. № 5 (149). С. 1291–1295. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2019-5/27.pdf> (дата звернення: 20.06.2022).
9. Даскалюк О. Прагматика адресованого волевиявлення в українській мові: лінгводидактичний аспект. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2009. Вип. 4. С. 266–272.

10. Зайченко Н. Ф., Воробйова С. А. Практичний курс української мови для іноземців : усне мовлення : навч. посіб. Київ : Знання України, 2005. 324 с.
11. Ключковська І., Гойсан В., Данчишин Н., Горда О. Престижність української мови у середовищі студентів-іноземців Львова (Опитування іноземних студентів ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ «Львівська політехніка», ЛНУ ім. Івана Франка), 2020. URL: http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2020/01/Doslidzhennia_inozemni-studenty.pdf (дата звернення: 15.06.2022).
12. Кузьменко О. До проблеми кореляції понять «мовленнєвий жанр» і «мовленнєвий акт». URL: <https://paub.oa.edu.ua/2014/do-problemy-korelyatsiji-ponyat-movlennevyj-zhanr-i-movlennevyj-akt/> (дата звернення: 10.05.2022).
13. Лизак М. Подкастинг як новітній спосіб набуття аудитивних навичок. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 42. Т. 1. С. 324–328. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_1/48.pdf (дата звернення: 05.07.2022).
14. Лизак М. Розвиток навичок говоріння під час вивчення теми «Підприємство». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 38. Т. 2. С. 160–164. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/38_2021/part_2/29.pdf (дата звернення: 08.07.2022).
15. Мацюк З. Лінгвістичні основи методики викладання граматики української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2007. Вип. 2. С. 31–39.
16. Мушировська Н. В. Роль когнітивно-комунікативного підходу в оптимізації процесу викладання української мови за професійним спрямуванням. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2014. Вип. 29. С. 138–143.
17. Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні В1–В2). 2-ге вид. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2017. 212 с.
18. Трумко О., Горда О. Категорії ствердження і заперечення в лінгводидактичному аспекті. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки*. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2018. Вип. XV. С. 66–72.
19. Трумко О. Емпатія у лінгводидактичному аспекті. *Народознавчі зошити*. 2019. № 5 (149). С. 1286–1290.
20. Трумко О. Етикетні мовленнєві акти в аспекті лінгводидактики. *Міжнародний філологічний часопис*. 2021. № 4. С. 134–138.
21. Трумко О. Інформативні мовленнєві жанри на заняттях з української мови як іноземної. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : Серія «Філологічна»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. (69). Ч. 2. С. 197–199.
22. Трумко О. Категорія самопрезентації в курсі української мови як іноземної. *Міжнародний філологічний часопис*. 2020. № 11 (3). С. 131–138.
23. Трумко О. Конфліктний дискурс як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії. *Virtu s: Scientific Journal*. Issue 32. 2019. P. 175–178.
24. Трумко О. Лексико-граматичні маркери емпатії як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії. *Розвиток сучасної освіти і науки : результати, проблеми, перспективи*. Том VII / [Ред. : Ян Гжесяк та ін.]. Конін – Ужгород – Бельско-Бяла – Київ : Посвіт, 2019. С. 168–169.
25. Трумко О. Мовні маркери комісивів як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії. *Labyrinths of Reality: Collection of scientific works*. Montreal : CPM «ASF», 2020. Issue 2 (7). P. 61–63.
26. Трумко О. Розвиток монологічного мовлення на заняттях з української мови як іноземної. *Labyrinths of Reality : Collection of scientific works*. 2020. Issue 4 (9). P. 21–23. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1Bq0QpA5silJ:virtus.conference-ukraine.com.ua/conf53.pdf+&cd=9&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 05.07.2022).
27. Трумко О. Теоретико-методологічні засади викладання непрямих мовленнєвих актів в іншомовній аудиторії. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Серія «Філологічні науки»*. 2019. № 1 (21). С. 62–66.
28. Цуркан М. Особливості реалізації жанрового підходу до навчання української мови як іноземної в медичному закладі вищої освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер. «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2019. № 2 (18). С. 274–280.
29. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові. Чернівці : Букрек, 2014. 412 с.
30. Швець Г. Д. Теоретико-методичні засади навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2021. 730 с.
31. Gumperz J. *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. 225 p.
32. Leech G. *An A-Z of English Grammar and Usage*. Hongkong: Thomas Nelson, 1989. 575 p.
33. Searle John R. Indirect speech acts. *Syntax and Semantics*, vol. 3; *Speech Acts*, Cole P., Morgan J. L. (eds.). New York – San Francisco – London, Academic Press, 1975, P. 59–82.